

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Interkommunalt samarbeid og regionsentrering på Helgeland

Med fokus på Alstahaug kommune

—

Madelen Haraldsø

Masteroppgave i Statsvitenskap ... Mai 2017

Innhold

1	Problemstilling og forskningsspørsmål.....	4
2	Innledning.....	5
3	Teoretiske perspektiver.....	9
3.1	Interkommunalt samarbeid.....	9
3.2	Fire perspektiver innenfor kommune Norge	10
3.2.1	Funksjonalitet.....	10
3.2.2	Autonomi	10
3.2.3	Demokrati.....	12
3.2.4	Effektivitet.....	12
4	Metodekapittel.....	13
5	Analyse og drøfting.....	17
5.1	Alstahaug kommune og regionene rundt – Flyplassdebatten	17
5.2	HALD-Kommunene – Et interkommunalt samarbeid	21
5.3	Helgelandssykehuset – nok en evigvarende debatt?	23
5.4	Alstahaug kommune og resten av Helgeland	28
5.5	Regionsentrering på Helgeland.....	32
5.6	Fremtiden på Helgeland	34
6	Avslutning.....	35
6.1	Oppsummering.....	35
6.2	Problemstilling og forskningsspørsmål	38
6.3	Videre studie	40
6.4	Etterord	41
7	Litteraturliste	42

Sammendrag

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å belyse hvordan situasjonen er på Helgeland. Jeg har valgt å fokusere på Alstahaug kommune, og de konsekvenstolkningene jeg gjør i oppgaven vil i hovedsak være fra deres ståsted. Jeg har fokusert mye på hvordan det interkommunale samarbeidet er på Helgeland, og hvilke konsekvenser større statlige initierte reformer har hatt på Alstahaug kommune. Jeg har også skrevet en del om de store debattene som er aktive på Helgeland nå. Jeg har også skrevet om den økende graden av regionsentrering som skjer på Helgeland i dag.

Forord

Takk til veileder for god starthjelp i begynnelsen av prosjektet mitt.

Takk til Bård Anders Langø og Mette Karin Johnsen for at de lot meg intervju dem i en travel førjulstid. Og takk til familie og venner som har støttet meg gjennom hele den lange prosessen med å skrive oppgaven. Og en spesiell takk til mamma for at jeg fikk lov til å dele litt av historien din i min oppgave.

1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Min problemstilling for denne forskningsoppgaven er:

- Hvordan og i hvilken grad er det regionale samarbeidet og samhandlingen på Helgeland, med fokus på Alstahaug Kommune, påvirket av statlige reformer som Sykehusreformen fra 2002 og andre større reformer som innebærer satsing på et regionsenter?

For å besvare denne problemstillingen har jeg noen forskningsspørsmål:

- Hvordan samhandler Alstahaug kommune med kommunene i samme region om de statlige reformene?
- Hvilke strategier har ordføreren og andre instanser(kommunestyret, regionråd) i Alstahaug for samarbeid i regionen?
- Hvilke konsekvenser har sentralt initierte større reformer hatt på Alstahaug kommune?

2 Innledning

Jeg skal i denne forskningsoppgaven forsøke å belyse mer innenfor feltet for interkommunalt samarbeid og kommunale strategier. Jeg kommer til å fokusere på regionen Helgeland og da spesielt Alstahaug kommune. Jeg velger å kalle det regionen Helgeland selv om Helgeland består av tre regioner, Sør-Helgeland, Indre Helgeland og Helgeland Regionråd, hvis jeg skal bruke noe annet så kommer jeg til å presisere det i oppgaven. Grunnen til dette er at jeg blir å trekke inn kommuner fra ulike regioner inn i oppgaven, for å belyse det noe spesielle samarbeidet som er på Helgeland.

Jeg har basert min studie i hovedsak på caser, men jeg har også hatt noen intervjuer for å bedre kunne belyse min problemstilling. Jeg har brukt mye tid på å lese debatt innlegg i lokalavisene på Helgeland, blant annet fordi det gir et godt innblikk i hvordan ulike mennesker oppfatter eventuelle konflikter i sitt lokalsamfunn. Jeg kommer til å trekke inn det jeg hentet ut fra intervjuene underveis i oppgaven der det passer seg, jeg har mange gode innspill fra de jeg intervjuet så jeg kommer til å bruke dem en del som underbygning av påstander i oppgaven.

Når jeg skulle velge meg tema for masteroppgaven så var det viktig for meg at jeg valgte et tema som jeg brenner for men også et tema jeg hadde kunnskap om fra før. Jeg har selv bodd i Alstahaug kommune i over 10 år og har da tilegnet meg erfaringer rundt Alstahaug kommune men også byene og kommunene rundt. Og disse erfaringene gjorde at jeg valgte Helgeland som

mitt hovedfelt å studere. Jeg vil si at jeg også har tilegnet meg et unikt innblikk i styreformene og konfliktområdene gjennom at jeg var aktiv politisk som ungdom og har generelt alltid vært samfunnsinteressert. Og det at jeg selv har bodd så lenge i Sandnessjøen gjorde at det var lettere for meg å få kontakt med de personene jeg ville intervju.

Som du kan se så valgte jeg spesifikt å nevne Sykehusreformen fra 2002 i problemstillingen min, og det er en grunn, og det går tilbake til at jeg måtte velge noe jeg brant for. I 2013 fikk min mamma hjertestans etter langtids sykdom, heldigvis gikk det bra og hun overlevde. Det er ikke like sikkert at hun ville gjort det hvis lokalsykehuset og akutttilbudet i Sandnessjøen ikke hadde vært der. Det har de siste årene vært en regionalisering av sykehusstilbud rundt om i hele Norge, og man ser at flere og flere av lokalsykehusene mister sine oppgaver, f.eks. Helgelandssykehuset Mosjøen, som ikke lenger har tilbud om akuttkirurgi. De blir da heller sendt videre til andre sykehus enten i regionen eller andre steder i Norge. Hadde det ikke vært for akutttilbudet ved Helgelandssykehuset Sandnessjøen så hadde nok ikke min mamma vært her i dag. Hun ble sendt ut av regionen etter stabilisering, men den hjelpen hun fikk hjemme og på sykehuset var avgjørende for hennes overlevelse.

Det har de siste åren på Helgeland vært en trend at det meste av offentlige tilbud som sykehus og flyplass, skal flyttes til Mo i Rana, dette blir sett på som et forsøk på å regionalisere hele Helgeland. Det har vakt stor motstand rundt om på Helgeland, siden Helgeland faktisk er ganske stort. Det blir i dag diskutert mye rundt prosjektet «Helgelandssykehuset 2025», dette er da en utredning der de skal vurdere ulike alternativer til hvordan sykehusstrukturen på Helgeland skal være. Det er også veldig mye diskusjoner rundt flyplass på Helgeland, der regjeringen faktisk har gått inn for å bygge stor flyplass på Mo i Rana. Begge disse debattene er debatter som har gått over flere år, og det viser bare at det er stort lokalt engasjement rundt om på Helgeland. Jeg har valgt å trekke inn flyplass debatten i oppgaven også fordi det vekker enormt engasjement blant politikere men også vanlige folk på Helgeland, og det vil i det lange løp kunne ha store konsekvenser for den enkelte kommunen. Mister Sandnessjøen flyplassen sin så vil det blant annet kunne ha store konsekvenser for oljenæringen som har vokst opp i kommunen de siste årene. Jeg syntes begge debattene er veldig spennende og utfallene av disse vil kunne endre hele strukturen på Helgeland.

En annen grunn til at jeg valgte temaet rundt interkommunalt samarbeid og kommunale strategier var at når jeg skrev bachelor oppgave så skrev jeg om kommunesammenslåing i Norge og konsekvensene av statlig styring. Jeg følte allerede da at norsk forvaltning og politikk var mitt felt, og noe jeg faktisk kunne tenke meg å jobbe med senere. Jeg følte også at dette var et tema jeg allerede hadde en del bakgrunnsinformasjon og kunnskap rundt. Jeg kunne så klart valgt å skrive videre på det jeg startet med for tre år siden, men følte at jeg heller ville få mer ut av å grave dypere innenfor min hjemkommune, jeg føler samtidig at dette er veldig nært opp mot det jeg skrev i min bachelor oppgave. Jeg føler også at i disse sentraliseringstider i Norge er viktig å se på konsekvensene av den økte sentraliseringen, og hvordan det påvirker distriktene, spesielt her i Nord-Norge.

Når jeg skulle starte med oppgaven var det viktig for meg å få samlet inn relevant data på rett måte. Det ble kjøpt inn en del bøker jeg aldri kommer til å åpne, men også en del bøker som kommer til å bli brukt en del i oppgaven. Blant annet Dag Ingvar Jacobsen sin «Interkommunalt samarbeid i Norge – Former, funksjoner og effekter» som er en veldig fin bok som forteller hva interkommunalt samarbeid faktisk er og ser på ulike perspektiver på interkommunalt samarbeid i Norge. Jeg kommer til å bruke en del av hans teoretiske perspektiv i mitt teorikapittel, fordi dette er relevante perspektiver for min oppgave. I tillegg er boken relativt ny, 2014, så informasjonen som står i boken er ikke utdatert som den gjerne er i andre bøker. Jeg kommer også til å bruke en annen bok av Jacobsen som heter «Perspektiver på Kommune-Norge – en innføring i kommunalkunnskap», denne er fra 2009, men tar for seg en del viktige aspekter med dette på kommunalt selvstyre og hvordan kommunene jobber for sine innbyggere i dag. Jeg har også brukt andre bøker men kommer i hovedsak til å bruke disse som kilder videre i oppgaven.

Jeg har som sagt også brukt en del tid på å lese debatt innlegg i lokalaviser på Helgeland, her kommer jeg til å bruke blant annet Hblad.no, Helgelendingen.no og Helgeland-arbeiderblad.no som kilder. Dette er de tre store primær avisene på Helgeland, og både Hblad og Helgelendingen ligger lokalisert i Sandnessjøen og har derfor ofte lokale saker fra Alstahaug.

Når det kommer til intervju delen av oppgaven så kommer ikke den til å ta mye plass, som jeg nevnte ovenfor så blir intervjuene mine heller en del av underbyggingen av påstandene jeg kommer med i oppgaven, eller for å forklare enkelte fenomen. Jeg har blant annet intervjuet Ordfører Bård Ander Langø og Mette Karin Johnsen som er samhandlingskoordinator mellom kommunen og sykehuset, hun har også sittet i kommunestyret i to perioder. Jeg forsøkte å få intervjuer noen fra regionrådet men det var veldig vanskelig å komme i kontakt med noen derfra, så ble ingen intervjuer fra dem. Det som var veldig fint med intervjuene jeg hadde var at de ga et mer personlig innblikk i det man leser i media og innspill fra personer som har dette på nært hold daglig.

Oppgaven min blir altså å handle primært om hvordan Alstahaug kommune samarbeider med regionene rundt. Og hvordan Alstahaug kommune har blitt påvirket av større statlige initierte reformer, som Sykehusreformen fra 2002 og samhandlingsreformen. Men kommer også til å trekke inn andre debattområder som er aktuelle for regionen, som flyplass debatten.

Disposisjonen for oppgaven kommer til å bli at jeg starter med et kapittel om teoretiske perspektiver jeg bruker i oppgaven, dette blir da kanskje ikke et standard teorikapittel men jeg føler at dette vil bedre forklare hva jeg prøver å oppnå i analysedelen av oppgaven min. Jeg vil så gå videre til hvilken metode jeg har brukt i oppgaven. Jeg vil etter dette starte analysedelen av oppgaven min som blant annet vil være å belyse mer om Alstahaug kommune og regionene på Helgeland, og hva som gjør at de skiller seg ut. Under dette kapittelet vil det også være en del faktaopplysninger rundt regionen. Jeg kommer også til å nevne en del om HALD-kommunene i dette kapittelet. Jeg kommer så videre til å skrive en del om Helgelandssykehuset og det arbeidet som blir gjort rundt den pågående debatten, og hvilke konsekvenser det vil ha for kommunen. Jeg vil deretter fortsette med drøftings delen av min oppgave, dette kapittelet oppsummere mye av det jeg har kommet frem til tidligere og det vil også være her at jeg trekke slutninger opp mot min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Så vil det til slutt komme en oppsummerings del, der jeg vil prøve å oppsummere funnene mine i denne oppgaven, men også se om jeg har oppnådd å svare på min problemstilling. Jeg vil også under denne delen skrive litt om hva jeg kunne gjort annerledes hvis jeg skulle gjort samme oppgaven igjen og kanskje gi en liten pekepinn på hva som kanskje kan forskes på i fremtiden.

3 Teoretiske perspektiver

Jeg skal i dette kapittelet legge frem hvilke teoretiske perspektiver jeg kommer til å bruke i analyse delen av oppgaven min. De perspektivene jeg har valgt meg ut omhandler stort sett demokrati og kommunal/interkommunale perspektiver.

3.1 Interkommunalt samarbeid

I Jacobsens(Jacobsen 2014) bok skriver han en del om interorganisatoriske relasjoner, nettverk og «governance». Dette er perspektiver som er viktig for å forstå hvordan interkommunale forhold i mange tilfeller fungerer. Han skriver en del om at uttrykket interkommunale samarbeid ikke nødvendigvis er et nytt fenomen, men at det i de siste årene har hatt en økt tilstedeværelse i kommunedebattene. Grunnen til dette skriver han er på grunn av debatten rundt kommunestrukturen, altså hvor stor burde en kommune være for å kunne utføre sine oppgaver på en god måte.

Hva er da interkommunalt samarbeid? Interkommunalt betyr at det er noe som skjer mellom kommuner, til motsetning til at noe skjer innenfor de tradisjonelle kommunerammene. Jacobsen skriver at vanligvis vil det defineres som at to eller flere kommuner forener noen ressurser for å løse en felles oppgave eller utfordring(Jacobsen 2014: s.15). Han skriver videre at et eksempel fra offentlig sektor på interkommunalt samarbeid vil være samhandlingsreformen, som er et samarbeid mellom sykehus(stat) og primærhelsetjenesten(kommune) opprettes for å optimalisere pasientbehandlingen på tvers av forvaltningsnivå(Jacobsen 2014: s.16).

3.2 Fire perspektiver innenfor kommune Norge

Jacobsen skriver at man har fire perspektiver innenfor kommune Norge. Funksjonalitet, autonomi, demokrati og effektivitet. Dette blir også nevnt i «Det kommunale laboratorium» av Baldersheim og Rose(2005). Jeg skal nå videre forklare hva som menes med disse begrepene og de vil i hovedsak danne teorigrunnet for min oppgave.

3.2.1 Funksjonalitet

Funksjonalitet handler om territorium, og er ofte knyttet til at kommuner er geografisk avgrensede enheter. Men man her også et psykologisk element som er knyttet til identitet(Jacobsen 2009: s.14). Akkurat dette med funksjonalitet er ikke nevnt i «Det kommunale laboratorium», men de går dypt inn på de andre tre verdiene. Norge er et langstrakt land, der ca. 12 % av befolkningen bor i den lille kommunen Oslo. Mens de større kommunene som Nordland og Finnmark har mindre befolkningstetthet. Dette viser at den kommunestrukturen vi har i dag kan få store konsekvenser for både tjenesteyting og for nasjonal og kommunal politikk. Det fører til at det i liten grad vil være mulig å tilby et like bredt og godt tilbud over hele landet. Bare 1/10 av kommunene har over 20 000 innbyggere, det vil da si at Norge består av mange små kommuner, men samtidig så bor over halvparten av befolkningen i de 47 største kommunene. Dette betyr altså at de fleste innbyggere i Norge bor i byer eller større tettsteder. Med så store forskjeller i areal, beliggenhet og befolkning vil det altså si at vi vil finne betydelige forskjeller mellom kommunene(Jacobsen 2009: s.21-26). Funksjonalitet avspeiler altså hvordan en kommune klarer å utføre gitte oppgaver basert på størrelse og beliggenhet, man vil kunne se at det varierer fra kommune til kommune kor godt de klarer å utføre de statlig gitte oppgavene og at det varierer etter hvor de ligger i Norge, men også at man med dette perspektivet kan se på hvordan kommuner samarbeider med hverandre utenfor gitte geografiske grenser. Dette mener jeg er relevant for min oppgave siden jeg forsker på en relativt liten kommune i Nord-Norge, som har et ganske spesielt interkommunalt samarbeid innad i sin region.

3.2.2 Autonomi

I «Det kommunale laboratorium» blir autonomi oversatt til frihetsverdien, og det er i hovedsak det autonomi går ut på, selvstyre og muligheten til å ta egne valg innenfor sin kommune innenfor gitte grenser. Baldersheim og Rose opererer med to ulike frihetsidealer, negativ og positiv. Det negative frihetsidealet går ut på at man ønsker frihet fra sentrale myndigheter og sterk statlig styring, mens det positive frihetsidealet går ut på at man ønsker frihet til å kunne gjøre ting på eget initiativ(Baldersheim & Rose 2005: s.57). De skriver videre at fra begynnelsen på 1900-tallet og frem til i dag har frihetsidealet hatt en blandet skjebne. Og at særlig hensynet til utjevning og likhet i tjenestetilbudet i tilknytning til oppbyggingen av velferdsstaten i etterkrigstiden bidratt til en sterk standardisering av den kommunale virksomheten. Det har blitt nedfelt en del lover og forskrifter som innebærer innsnevring i kommunens handlingsfrihet. Det er derfor at det i nye tid er blitt mer aktuelt å ta til orde for større frihet fra statlig styring(Baldersheim og Rose 2005: s. 57).

Jacobsen skriver at autonomi fra statlig styring/overstyring er en helt grunnleggende verdi som knyttes til kommuneinstitusjonen. Kommunal autonomi er blant annet viktig for det representerer en maktspredning, ved å delegere myndighet fra statlig til lokalt nivå skjer det en viktig maktspredning i en demografisk dimensjon. Autonomi er også sentralt fordi det i saker som angår dem bodde i en gitt kommune, vil det være naturlig at også innbyggerne i den samme kommunen skal bestemme hvordan saken skal håndteres. Dermed knyttes autonomi seg til idealer om at folket i stor grad kan og bør styre seg selv(Jacobsen 2009: s. 14-15). Autonomi er forbundet med noe som kan betraktes som et problem, nemlig ulikhet. Hvis kommuner tilpasser seg til lokale behov og ønsker, og vi antar at disse behovene varierer fra kommune til kommune, vil dette medføre ulike tilbud i ulike kommuner. Det betyr i hovedsak at noen kommuner kanskje satser mer på skole og eldreomsorg mens noen kommuner satser på næringsliv, da vil innbyggerne i disse kommune kunne oppleve at de kommunale tilbudene er veldig variable etter hvor man er bosatt(Jacobsen 2009: s. 164).

Autonomi er viktig i denne oppgaven også, siden jeg skal ta opp en del statlig initierte reformer som har store konsekvenser for den enkelte kommunen, og da også spesielt min kommune.

3.2.3 Demokrati

Demokratiperspektivet kan være veldig stort og uoversiktlig, jeg vil derfor prøve å snevre inn hva jeg synes er viktig og relevant for denne oppgaven, og kommer også i dette til å basere meg på Baldersheim og Rose og Jacobsen sine bøker. Ifølge Jacobsen baserer demokratiperspektivet seg på at det er en antatt sammenheng mellom nærhet og demokrati. Den fysiske inndelingen av et land i kommuner er en inndeling i mindre fysiske og befolkningsmessige enheter. Han skriver videre at en slik oppdeling øker nærheten mellom dem som bor i en kommune. Det antas at denne nærheten mellom styrende og styrte kan føre til en bedre utvelgelse av riktige representanter fordi velgerne kjenner dem. Det antas også at det blir bedre folkelig kontroll av de valgte og at de valgte representantene bedre kjenner til hva befolkningen ønsker og har behov for (Jacobsen 2009: s. 15). Baldersheim og Rose skriver at det var innenfor kommuneinstitusjonen at man kunne redusere avstanden mellom de styrende og de som ble styrt. Altså at man gjennom politisk deltakelse vil kunne påvirke hva som blir bestemt i sin kommune. De skriver videre at et lokalt selvstyre skulle fungere som en «skole i demokrati», der innbyggerne ville få innsyn i aktuelle samfunnsforhold og lære demokratiets spilleregler. Da man gjennom demokratisk deltakelse kunne få innsikt i fellesskapets anliggende og lære å løse oppgaver i felleskap. Og man vil gjennom dette se at den enkelte dermed ville erverve seg en utvidet forståelse for hensynet til andres interesser. I en mer idealisert framstilling vil det lokale selvstyret til og med svekke betydningen av snevre egeninteresser og mulige tendenser til fremmedgjøring, man skal heller fremme fellesskapsfølelsen. Derfor er et lokalt selvstyre ikke bare et mål i seg selv, men er også ansett som å være et middel til å styrke demokratiets grunnlag i samfunnet (Baldersheim & Rose 2005: s. 58).

3.2.4 Effektivitet

Det siste perspektivet jeg skal nevne er effektivitetsverdien. I tillegg til frihet og demokrati blir det lokale folkestyret antatt å bidra til realisering av effektivitetsverdier. Det er en del argumenter rundt dette, blant annet at det i mange oppgaver kreves lokalkunnskap for å kunne løses. Det vil da gjennom et lokalt folkestyre mobilisere denne type lokalkunnskap, og dermed blir løsningene bedre i samsvar med lokale behov. Beslutninger som dette representerer en

«bedre», mer effektiv beslutning. Et lokalt selvstyre blir altså oppfattet som bedre egnet til å realisere det som kalles «ytre effektivitet» eller «allokeringseffektivitet»(Baldersheim & Rose 2005: s. 58). Jacobsen skriver at verdien effektivitet i all hovedsak er knyttet til den sentrale rollen kommunene har fått i velferdsstaten som vokste fram etter andre verdenskrig. I denne perioden ble kommuner de mest sentrale produsenter av velferdsgoder. Denne produksjonen koster mye og legger beslag på store deler av de samlede verdiene som skapes i Norge, og finansieres i stor grad gjennom skatter og avgifter. At folket da er interessert i at disse pengene benyttes på best måte er innlysende. Når mye av velferdsproduksjonen i Norge er delegert til lokalt og regionalt nivå, er det også fundert i en grunnleggende antakelse om at nærhet fører til høyere effektivitet. Allokeringseffektivitet dreier seg om i hvor stor grad noen klarer å dekke kundenes behov og ønsker, altså kommunens innbyggere. Det er en antakelse om at jo nærmere kunden beslutningen tas, desto bedre er tilbudet tilpasset.

Dette er da fire perspektiver og verdier som på ingen måte er gjensidig utelukkende, men heller tvert om at de overlapper og påvirker hverandre i stor grad. Jeg har valgt å fokusere på disse perspektivene og verdiene fordi jeg mener det er essensielt for min oppgave å kunne se på hvordan styring ovenfra påvirker det lokale nivået.

4 Metodekapittel

Da jeg hadde valgt tema for min oppgave ble det straks klart hvilken forskningsmetode jeg kom til å bruke. Jeg har, som nevnt i innledningen, fokusert min studie på innsamling av data fra bøker og nettmedier. Jeg har også hatt noen intervjuer, som blir brukt som supplerer til de sakene jeg skriver om. Jeg mener at denne type forskningsdesign er det som passer best for å kunne besvare min problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg kunne så klart gått en helt annen vei å heller samlet inn data gjennom en form for spørreundersøkelse, der jeg ville fått et bredere spekter av data jeg kunne brukt til å sammenligne ulike meninger innenfor min valgte kommune. Men jeg følte allerede i startprosessen at det ville bli for upersonlig. Jeg ønsket et snev av «personlig-touch» på det jeg skal skrive om fordi det er et veldig personlig tema for meg. Jeg ønsket å fremheve de meningene som blir ytret i min valgte kommune, mest for å

kunne grave meg dypere inn i saker som virkelig betyr noe for innbyggerne. Dette er ikke et tema som bare betyr noe for innbyggerne på Helgeland men egentlig for hele distrikts Norge, jeg antar at hvis man med samme type undersøkelse hadde reist til en lignende region i Norge ville opplevd å se de samme konflikt- og debattområdene, jeg føler at akkurat dette er noe som øker reliabiliteten til oppgaven min. Nå er ikke interkommunale samarbeid noe som det er forsket for mye på, siden det anses som et relativt nytt fenomen selv om det ikke er det, så det vil være vanskelig å kunne sammenligne med andre lignende typer oppgaver.

Jeg startet prosessen med å samle inn data høsten 2015, jeg startet da med å vurdere hvilke muligheter jeg hadde for innsamling av forskningsmaterieil. Jeg kom da frem til at en form for casestudie var det jeg trodde ville belyse mine spørsmål på best mulig måte. Det ble som jeg nevnte i innledning bestilt en del bøker som omhandler interkommunalt samarbeid, jeg valgte å gjøre dette for å ha et best mulig teorigrunnlag for oppgaven. Man kan ikke skrive en god oppgave hvis man ikke forstår hva man skriver om. Og i dag, selv om interkommunalt samarbeid ikke er et nytt fenomen, så er det veldig få som ikke jobber innenfor et politisk felt eller som har det som studie felt som faktisk vet hva det omhandler. Og jeg innså jo at min forståelse av interkommunalt samarbeid var veldig mye mer snever enn det jeg trodde når jeg startet.

Jeg bruker en del tid på sosiale medier som Facebook, der man blir bombardert med nyheter hele døgnet. Jeg har da i mange år valgt å følge lokalavisene på Helgeland på Facebook, med det formål at jeg er interessert i hvilke debatter som går i min kommune. Dette var veldig nyttig for meg når jeg skulle velge tema, fordi jeg visste på forhånd at det var en «hot potato» i min kommune. Dette gjør igjen at det blir enklere å få samlet inn riktig mengde med datamaterieil, og man vil også få et veldig variert materiale fordi det er så mye ulike meninger om de enkelte sakene. Det vil på mange måter være vanskelig for min del å ikke vise mine personlige meninger rundt ulike tema, da jeg har vokst opp på Helgeland selv og i stor grad er blitt påvirket av synspunktene i min kommune. Men jeg skal i så stor grad som mulig forsøke å ikke trekke inn mine personlige meninger i oppgaven.

Når det kommer til intervjuene jeg hadde så var det egentlig enkelt for meg å velge kandidater, på grunn av jeg er i den heldige situasjonen at jeg selv har bodd i Alstahaug kommune i mange år så betydde det også at det var lett å få kontakt med de jeg ønsket å intervju. Jeg hadde egentlig tenkt å intervju flere enn det jeg gjorde men det var ikke mulighet til å intervju de andre. Dette er helt min feil som valgt en tid på året der folk gjerne er opptatt eller bortreist, i retrospekt ville jeg ikke valgt førjulstiden igjen som intervju tid. Men det var det tidspunktet som passet best da jeg allikevel skulle hjem selv til jul, og flyreisene ikke akkurat er billige til de mindre flyplassene i Norge. Jeg valgte altså som sagt å intervju Ordfører i Alstahaug kommune, Bård Anders Langø, og samhandling koordinator mellom kommunen og sykehuset, Mette Karin Johnsen. Begge ble presentert på forhånd av intervjuet med en forespørsel om deltakelse som var godkjent av NSD, og begge har skrevet under på denne forespørselen. Når spørsmål om anonymitet ble lagt fram for dem så var dette noe de begge sa fra seg, Bård Andre Langø her heller ikke lov i sin stilling som ordfører til å bli anonymisert. Det ville også blitt en svært vanskelig oppgave å anonymisere hans bidrag siden han har den stillingen han har. Intervjuene ble gjennomført med et personlig møte med begge kandidatene, der jeg stilte spørsmål og noterte, det ble ikke brukt lydopptaker i intervjuene. Disse notatene vil da bli destruert etter at oppgaven er fullført og godkjent. I mitt intervju med Bård Anders Langø så stilte jeg spørsmål og lot han forklare hans meninger rundt de spørsmålene jeg stilte og fikk mange gode innspill. Mens når jeg intervjuet Mette Karin Johnsen stilte jeg egentlig bare innledende spørsmål mens praten etterpå fløyt mer som en samtale, så det ble egentlig ikke stilt alle spørsmålene jeg hadde skrevet ned men følte allikevel jeg gikk derifra med en bredere kunnskap om hvordan helse situasjonen er i Alstahaug kommune. Jeg kunne så klart presset gjennom spørsmålene mine men følte at det ble mer organisk å la henne få snakke om et tema hun brenner for, og jeg fikk mange gode innspill på bakgrunn av dette. Jeg følte at jeg fikk et godt utbytte av å ha intervjuene jeg hadde, kunne sikkert hatt flere, men siden jeg allerede på forhånd av oppgaven hadde bestemt meg for at intervjuene ikke skulle være hovedfokuset i oppgaven så var ikke dette noe behov for at oppgaven skulle bli slik jeg ønsket. Jeg forventet på forhånd av intervjuene at jeg kom til å få gode innspill fra begge partene, og det var også noe jeg gjorde.

Jeg føler at gjennom den metoden jeg har valgt har best mulig mulighet til å kunne besvare min oppgave best, som jeg nevnte ovenfor så liker jeg det personlige preget man får når man intervjuer folk eller leser debattinnlegg i avisene. Det er disse folkene som brenner for de aktuelle temaene, de tar seg tid i hverdagen til å bry seg om sitt lokalsamfunn, og som også bry seg om hvordan fremtiden i sin kommune kommer til å bli. Det er disse folkene som er grunnpilarene i det demokratiske samfunnet som er i Norge, og det er også disse som er vakthundene for å beskytte vårt demokratiske samfunn. Dette mener jeg igjen er med på å øke reliabiliteten i oppgaven min, fordi disse ildsjelene vil man finne over alt i Norge, man vil ikke nødvendigvis få det samme resultatet av å studere disse individene men man vil alltid finn individer som brenner for sine lokalsamfunn. Jeg føler at jeg gjennom innsamlingen av datamateriale både på sosiale medier og gjennom intervjuene min har gitt en økt validitet til forskningsprosjektet mitt, det er mulig å undersøke å måle det jeg ønsker å finne ut i min oppgave gjennom disse tingene. En av de tingene jeg har gjort for å øke validiteten for min oppgave er at jeg ikke bare ser på de helt nye debattinnleggene som er der ute men ser også på de eldre for å kunne sammenligne å se om det har vært utvikling i de sakene jeg har sett på. Dette har jeg måtte gjort også fordi jeg har holdt på litt lengere enn planlagt med min masteroppgave, så noe av det datamaterialet jeg samlet inn er ikke lengre aktuelt fordi det har vært utviklinger i de aktuelle sakene.

Hvis jeg skulle gjort dette forskningsprosjektet på nytt så ville jeg startet mye tidligere med innsamling av data og med selve skrivingen, det har dessverre blitt nedprioritert på mange måter og det vil nok også oppgaven bære litt preg av. Men generelt er jeg veldig fornøyd med resultatene jeg fikk ut av intervjuene mine, og som jeg nevnte ovenfor at skulle jeg gjort det igjen så hadde jeg ikke valgt å gjøre det i førjulstiden. Jeg personlig synes dette er et spennende tema ikke bare fordi jeg har bodd der selv, men også fordi det ikke er forsket så mye på Helgeland generelt og konsekvensene av regionsentrering. Og jeg synes også det er et veldig aktuelt tema siden, selv om dette er debatter som har vært på Helgeland siden jeg flyttet dit i 2000, så er det fremdeles i dag noe som betyr mye for de som bor der.

5 Analyse og drøfting

Jeg kommer i dette kapittelet til å gjennomgå mine resultater og funn, jeg blir å nevne de debatt områdene jeg som jeg synes er viktige for denne oppgaven og jeg kommer til å trekke inn en del fra intervjuene jeg hadde. Dette kommer ikke til å bli et rent analysekapittel fordi jeg har valgt å drøfte underveis, det er vanskelig å ta opp de temaene jeg nevner uten noen form for diskusjon rundt temaene, jeg har valgt å gjøre det slik fordi jeg mener det blir mest oversiktlig. Jeg kommer til å komme med litt faktaopplysninger underveis om de forskjellige temaene. Og jeg kommer til å trekke slutninger opp mot teoridelen jeg skrev over. Jeg starter med en lett innføring i Alstahaug kommune og litt om regionene rundt, under dette kommer jeg til å skrive en god del om flyplassdebatten på Helgeland, her kommer jeg også til å nevne mulige utfall hvis Alstahaug mister sin lokale flyplass. Jeg går så videre til å skrive om HALD-kommunene, litt om hvordan de samarbeider med hverandre i dag og eventuelle konfliktområder som er tilstede, jeg kommer også her til å nevne eventuelle utfall av en eventuell kommunesammenslåing. Videre skal jeg skrive om Helgelandssykehuset, her blir det en del om hvordan debatten utløper seg i dag og om eventuelle konsekvenser ved fjerning av tilbud. Jeg kommer videre til å skrive litt mer om hvordan Alstahaug kommune samhandler med resten av regionen. Og så kommer jeg til å fokusere en del av oppgaven på regionsentrering på Helgeland. Før jeg avslutter med en del om hvordan framtiden til Helgeland ser ut.

5.1 Alstahaug kommune og regionene rundt – Flyplassdebatten

Alstahaug kommune ligger midt i havgapet på Ytre-Helgeland, med sine rundt 7500 innbyggere. Det er altså en relativt liten kommune, der innbyggerne bor ganske spredt over hele øya. Sentrum av Alstahaug kommune er Sandnessjøen, men man har mindre områder rundt som f.eks. Søvik, Alstahaug og Tjøtta. Det ligger litt over en times kjøring fra Mosjøen (Vefsen kommune) og litt over 2 times kjøring fra Mo i Rana (Rana kommune), det vil igjen altså si at man ligger relativt nært de andre regionsentrene på Helgeland. Alstahaug kommune går under det som heter Helgeland Regionråd, som er et politisk samarbeidsorgan mellom kommunene Alstahaug, Dønna, Herøy, Leirfjord, Rødøy, Træna og Vefsen. Man ser altså at regionen Helgeland rommer et ganske stort areal, men ikke nødvendigvis det mest befolkningsrike, da

de fleste av disse plassene, med unntak av Alstahaug og Vefsen, har et lavt befolkningstall. Den regionen som «konkurrerer» med Helgeland Regionråd er Indre Helgeland Regionråd som består av Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Lurøy, Nesna og Rana. Og det er i hovedsak her debattområdene ligger i dag, mellom Alstahaug kommune og Rana Kommune, også Vefsen kommune og Rana kommune. Som du kanskje nå skjønner så er ikke Rana kommune så veldig populære på Helgeland akkurat nå, men jeg tenker samtidig at litt sunn konkurranse mellom ulike regioner og kommuner bare er bra for innbyggerne, så lenge det ikke går på bekostning av de kommunale og regionale tilbudene.

Det har det siste halve året blitt bestemt fra nasjonalt plan at Rana kommune kommer til å få «storflyplassen på Helgeland», og i dette så ligger det flere forslag om at de andre små flyplassene på Helgeland kanskje skal legges ned. Konsekvensene av en slik nedleggelse vil kunne bli dramatiske for disse små plassene som er avhengige av denne type transport. I Alstahaug kommune har det de siste årene vært en oppblomstring av næringsvirksomhet, spesielt innenfor olje, hvis man da legger ned flyplassen her vil det kunne føre til at denne næringsvirksomheten forsvinner da arbeiderne som gjerne kommer via fly fra Oslo og Stavanger ikke er villige til å reise 2 ekstra timer for å komme seg til basen. Dette vil igjen kunne føre til store økonomiske tap for Alstahaug kommune. Hvis man skal se realistisk på det så er det kanskje ikke behov for 4 små flyplasser på Helgeland, men uten disse flyplassene vil man sitte igjen med dårligere infrastruktur enn den som er i dag. Mosjøen vil til dels klare seg uten flyplass, fordi de har tog bane, som igjen gjør det lettere å reise rundt om i Norge, men det er en vesentlig forskjell på å ta fly i 50 minutter og det å sitte på tog i 6 timer. Alstahaug kommune har ikke tog bane av den naturlige årsaken at det er en liten øy midt ut i havgapet, de har derimot et ganske velutviklet båtsystem, der man lett kan komme seg mellom øyene og andre byer med båt. Men igjen så kommer problemet med tiden, det vil ta f.eks. 6 timer å komme seg til Bodø med båt i stedet for ca. 45 minutter med fly. Jeg vil si at det største problemet i dag med småflyplassene er at Widerøe har monopol på flyreisene og kan derfor også ta de prisene de ønsker. For meg koster det sjelden under 2000 kr å reise hjem til Sandnessjøen, men hvis jeg reiser til Oslo fra Tromsø så kommer jeg meg dit for under en 1000 lapp. Så jo det vil så klart være økonomiske fordeler med å få en stor flyplass på Helgeland, og det tror jeg faktisk alle som debatterer rundt dette temaet er enige i, men det er plasseringen som

nå er blitt bestemt folk ikke er enige i. Det ble bestemt nå i mars 2017 fra nasjonalt plan at det skulle bygges ny storflyplass på Hauan og at Mosjøen får beholde sin flyplass Kjørstad, men det er fremdeles noe usikkerhet rundt Stokka lufthavn i Sandnessjøen. I en nrk.no artikkel fra 2016 så beskrives Helgeland som Nordlands svar på Balkan, som en nabokrangel som ble til en «flyplasskrig», akkurat dette med at Helgeland oppleves som Balkan ble faktisk nevnt i mitt intervju med Bård Anders Langø også når han ble spurt hva som kjennetegner det interkommunale forholdet på Helgeland. I denne artikkelen ser man det argumentet man ofte hører på Helgeland når det blir snakk om storflyplass på Hauan, «Jeg kjører heller til Trondheim, enn å kjøre til Mo i Rana, fordi reisetiden er for lang». Det virker kanskje litt absurd med tanke på at det er ganske mye kortere reisetid til Mo i Rana for Helgelendingene enn til Trondheim, men så er det også dette med at tilbudet er mye bedre på Værnes(Nettartikkel 1). Men dette er mer et standpunkt på at noe man ikke ønsker blir gjennomført mot sin vilje, og dette kan trekkes opp mot frihetsperspektivet jeg nevnte ovenfor, der man gjennom statlig styring gjennomfører et prosjekt som påvirker mange uten at de som blir påvirket ønsker dette. Denne debatten har pågått siden 1990-tallet, og man har vært nære løsninger flere ganger, men så har det på grunn av de store debattene blitt utsatt gang på gang. Og på flere måter kan jeg skjønne det, ingen ønsker å komme med et upopulært forslag, men på mange måter så skulle det på et stadium bare vært trumfet igjennom for å slippe å debattere i nesten 30 år om samme saken. Det som faktisk er litt «artig» oppi all debatteringen rundt disse flyplassene er at engasjementet ikke på noe som helst vis har avtatt, det har egentlig bare blitt sterkere de siste årene. Jeg tror det kommer av økt eksponering i media, det har gjort det enklere å få ut sine meninger til offentligheten enn at man bare sitter å diskutere hjemme i stua med naboen. Nå er det også slik at en del av de som startet debatten på 1990-tallet fremdeles er veldig aktive, det er disse ildsjelene som holder liv i en debatt som sikkert kunne dødd ut for 20 år siden, de jobber aktivt for at sin hjem kommune skal få det beste tilbudet og viser med dette en stor grad av lokaltilhørighet, som igjen er en viktig faktor for demokratiet i Norge. Nå er det slik at det er bestemt hvor storflyplassen skal ligge, men jeg tror på ingen måte debatten er død. Nå starter egentlig kampen for å få beholde Stokka lufthavn, det er ikke en debatt jeg blir å ta opp videre i denne oppgaven.

Den 15.mai 2017, ble det lagt ut en artikkel på Helgelendingen(helg.no) som et motsvar til at ansvarlig redaktør i Rana blad kritiserte de 12 ordførerne sør for Korgfjellet som sendte inn en politisk meling til Stortinget der de legger fram sine argumenter for å beholde sine flyplasser. Dette innlegget er skrevet av representanter for Støtteforeningen for Mosjøen lufthavn. I denne artikkelen kritiseres redaktør Marit Ulriksen for å ikke holde seg til fakta. Artikkelen handler om at det som sagt er sendt et brev fra 12 ordførere, de ber om at Rana kommune ikke får starte innsamling av egne midler i 2018, og at denne ordlyden skal fjernes fra NTP-en. Grunnen til dette er at i NTP-en er Hauan oppført i siste del av planperioden 2024-2029. Marit Ulriksen mener at det ordførerne har bedt om er at hele egen finansieringsposten i NTP-en skal fjernes. I det samme brevet ber ordførerne om at både Mosjøen og Sandnessjøen lufthavn skal bestå, dette mener Ulriksen er «som en utrettelig kamp for å spenne bein under en ny storflyplass», et nok så arrogant utsagn men ikke et uvanlig utsagn fra den avisen. Nå er det slik at Stortingsrepresentant Kenneth Svendsen sa i pressekonferansen 24.mars 2017 at Mosjøen lufthavn skal få bestå, men fremdeles er fremtiden til Stokka lufthavn usikker. Artikkelforfatterne skriver videre at dette med at de 12 ordførerne ønsker å spenne bein for Hauan ikke er reelt, de skriver at det virker som Ulriksen tror at hvis de ikke blir nevnt i NTP-en så er det lettere å få lagt ned begge de to små flyplassene, men det som er hovedfokuset til de 12 ordførerne er at begge de små flyplassene skal skrives inn i NTP-en slik at de består. Hvis ikke disse flyplassene består så vil man miste ambulanseflynettverket til store deler av Helgeland(Nettartikkel 5).

Dette kan trekkes opp mot det ene forskningsspørsmålet mitt om hvilke konsekvenser sentralt initierte større reformer har hatt på Alstahaug kommune, i den grad at her har staten gått inn og bestemt at det skal bli flyplass på Hauan, mens fremtiden for Stokka lufthavn er veldig uviss. Som jeg nevnte ovenfor så vil det kunne ha store konsekvenser for Alstahaug hvis de ikke får beholde sin lokale flyplass, og det generelt er misnøye på Helgeland rundt valget av lokalisering for den nye storflyplassen.

5.2 HALD-Kommunene – Et interkommunalt samarbeid

Hva er HALD-kommunene, jo det er Herøy, Alstahaug, Leirfjord og Dønna som har inngått et politisk samarbeid med hverandre, det er altså et interkommunalt samarbeid. I disse fire kommunene bor det ca. 13 000 innbyggere, altså hovedvekten av befolkningen bor i Sandnessjøen og Alstahaug kommune. Dette samarbeidet har vært i ca. 10 år, og har fungert rimelig bra, faktisk såpass bra at ønsket om kommunesammenslåing har vært oppe til debatt flere ganger. Bård Anders Langø sa i sitt intervju, når han ble spurt om hvilke strategier Alstahaug kommune hadde i møte med andre kommuner i regionen, at HALD samarbeidet var hovedpunktet når det kom til strategier. De har en felles økonomistyring som igjen fører til at de har god kontroll på den felles økonomien, og at gjennom dette så fremstår de til en viss grad som en kommune. De har et utstrakt politisk samarbeid seg imellom, som medfører både enighet og uenighet blant partene. Dette fremstiller det kanskje som om at dette systemet er rosenrødt og problemfritt, det er det dessverre ikke. Barnevernet er blant annet en av de postene som det ikke bestandig er enighet om. Der Alstahaug kommune betaler Leirfjord kommune for en barnevernstjeneste de egentlig ikke har noen kontroll over. Når jeg intervjuet Bård Anders Langø var det snakk om at denne avtalen mellom Alstahaug og Leirfjord skulle opp til høring om mulig oppsigelse, han beskrev samarbeidet med at det har vært for lite innsyn, og liten mulighet til strategiske mål. Han beskrev det som at Alstahaug var «passive eiere, som betaler regningen», og at det var en lite demokratisk prosess. Det var på det tidspunktet jeg intervjuet Bård Anders Langø 43 samarbeidsavtaler i sving, det er fryktelig mange avtaler på et lite område, han sa at «økonomi blir flyttet over til interkommunale instanser som man ikke har kontroll over» og han beskrev dette systemet som rotete. Det burde ikke være behov for så mange samarbeidsavtaler innenfor et så lite område. Mette Karin Johnsen sa at HALD-kommunene er avhengige av hverandre og at de er nødt til å begynne å få et mer felles helsetilbud. Hun nevnte også dette med at tjenester er flyttet ut av Alstahaug kommune men at de fremdeles sitter igjen med etterarbeidet. Hun sa videre at hver enkelt kommune var for opptatt av sitt eget og ikke flink til å tenke på felleskapet, ble også nevnt at hun heller ville ha 10 sterke samarbeidsavtaler som var godt utviklet enn 43 som ikke tar for seg de viktige tingene. Og at man er så redd for konsekvensene av en debatt at man heller bare ikke prater sammen, hun mener at man må få slutt på kranglingen og fokusere mer på samarbeid å se menneskene i kommunen.

Siden jeg selv har bodd i Alstahaug kommune så har jeg fått opplevd på kroppen selv hvordan det er å bo i en kommune som samarbeider med de rundt seg, på både godt og vondt. Det er f.eks. veldig mange av de som starter på videregående skole i Sandnessjøen som kommer fra HALD-kommunene, det fungerer veldig greit da det er relativt kort reisetid for de som ikke bor i Alstahaug. Dette gjør at mangfoldet i Sandnessjøen øker, man får en økning av tilflyttere til byen, samtidig som at disse personene gjerne reiser hjem igjen etter endt utdanning og bidrar med kompetanse. Men det har sine bakdeler også, jeg var så heldig at når jeg bodde i Sandnessjøen så bodde jeg 2 minutter unna sykehuset og legevakten, ved en skade etter et fall så måtte jeg da til legevakten, men jeg fikk ikke komme inn i Sandnessjøen fordi den som hadde vakt på legevakten var i Leirfjord, det betydde at jeg måtte kjøre i 20 minutter for å komme meg på legevakten for så å kjøre tilbake til Sandnessjøen for røntgen av skaden siden det ikke er sykehus i Leirfjord. Dette er en av bakdelene med at tjenester går ut av kommunen, det gjør det unødvendig komplisert og vanskelig for brukerne av disse tjenestene. Det var en periode snakk om å bygge et nytt regionsykehus i Leirfjord fordi det ville ligge mellom Mosjøen og Sandnessjøen, men det alternativet er ikke lengre aktuelt. Jeg vil komme tilbake til dette med sykehusdebatten senere i oppgaven under eget underkapittel.

Selv om dette samarbeidet mellom HALD-kommunene er ganske spesielt så er det veldig lite informasjon på nett rundt akkurat dette feltet. Det har derfor vært vanskelig å hente inn fakta opplysninger rundt akkurat dette temaet utenom de jeg har fått i intervjuene mine. Men generelt så er dette et interkommunalt samarbeid som fungerer ganske godt, og som jeg nevnte ovenfor så har det ved flere anledninger vært snakk om en sammenslåing av disse kommunene. Det vil alltid være konfliktområder når flere kommuner går sammen om tjenester og økonomi, man vil som oftest prioritere sin kommune fremfor andre. Jeg tror at hvis disse fire kommunene hadde slått seg sammen så ville det vært veldig positivt for de tre minste kommunene, men ikke nødvendigvis for Alstahaug. De føler allerede i dag at de betaler for tjenester de verken har kontroll eller innsyn i, og jeg tror ikke det vil bli bedre hvis disse kommunene slår seg sammen. Fordelene for de mindre kommunene vil være at de havner under en større administrasjon som igjen har et større økonomisk grunnlag. Men bakdelene vil igjen være dette med avstanden fra administrasjonssenteret. Slik som inndelingen er i dag så har hver enkelt kommune sitt

administrasjonssenter innenfor sine kommunegrenser, men med en sammenslåing så vil disse antagelig måtte legges ned og senteret blir i Sandnessjøen. Nå er ikke reiseavstanden fra noen av kommunene særlig lang så det vil vel i hovedsak ikke bli et problem. Problemet kommer hvis at tjeneste som i dag er i disse kommunene skal fjernes og flyttes inn til Sandnessjøen, f.eks. barnevern, legevakt og politi. Sånn som inndelingen av tjenester er i dag så har man alle disse tjenester i de respektive kommunene, men det er ikke lenge siden Dønna kommune fikk eget barnevern. Dette kan trekkes opp mot effektivitetsperspektivet, der man kan se hvor viktige disse tjenestene er for å dekke over innbyggernes behov, men også at hvis det blir en sammenslåing så vil ikke innbyggerne i disse kommunene lengere ha mulighet i like stor grad til å påvirke beslutningstakerne, og man vil ikke i like stor grad klare å opprettholde en allokeringseffektiviteten, da man ikke nødvendigvis lengere klarer å dekke innbyggernes ønsker og behov, og man vil få en avstand mellom innbyggerne og beslutningstakerne.

Det jeg har skrevet over kan faktisk trekkes opp mot to av mine forskningsspørsmål, både hvordan samhandler Alstahaug kommune med kommunene rundt om de statlige reformene og også hvilke strategier har ordføreren og andre instanser i Alstahaug kommune for samarbeidet i regionen. Man kan i det jeg har skrevet over lese at Alstahaug kommune samarbeider relativt godt med de nærmeste kommunene rundt om når det kommer til kommunalt pålagte oppgaver som skole, barnevern og helsetjenester. Det er som nevnt konfliktområder i HALD-samarbeidet, noe jeg tror det alltid vil være når ulike kommuner går sammen i et interkommunalt samarbeid, men at det også i stor grad er innbringende for alle kommunene som deltar. Jeg nevnte også ovenfor en del av det som ble sagt i intervjuet med Bård Andre Langø, som da er ordfører i Alstahaug kommune, der han nevner en del om samarbeidets både gode og dårlige sider, og også snakker om mulige løsninger på disse problemene som da kan være oppsigelser av avtaler som eksisterer i dag for å få frem bedre løsninger.

5.3 Helgelandssykehuset – nok en evigvarende debatt?

Helgelandssykehuset består av tre sykehus med forskjellige typer spesialisering og tilbud. Disse tre sykehusene skal kunne bemanne innbyggere fra hele Helgeland som består av 18 kommuner.

De tre sykehusene er lokalisert i Sandnessjøen, Mosjøen og Mo i Rana, og som du allerede kan se så er man tilbake til evige debatten mellom disse tre byene. Når man er på Helgeland og snakker med helgelendinger, uansett hvilken by de er ifra så har de meninger rundt dette med flyplass og sykehus. Man er aldri så lokalpatriotisk som når disse to debatt temaene kommer opp. En ting som er veldig bra med dette er jo at man får veldig varierte synspunkter i debatten.

Det nye prosjektet som nå er startet heter «Helgelandssykehuset 2025 – anbefaling av utredningsalternativer», dette er en videreutvikling av rapporten som kom i 2014 som ble laget av Prosessrådgiver Hospitalitet AS. Dette er da de tre ulike forslag som skal opp til vurdering:

- 0-Alternativet: Dagens løsning. De skal da se på konsekvensene av videreføring av dagens sykehusstruktur.
- Alternativ 2a: Stort akutt sykehus med inntil tre distrikts medisinske sentre(DMS). Akutt sykehuset skal ha døgnkontinuerlig beredskap innenfor indremedisin, kirurgi og anestesi.
- Alternativ 2b-1: Stort akutt sykehus med alle funksjoner pluss ett eller to akutt sykehus for indremedisin. Og inntil to DMS(Nettartikkel 2).

Dagens situasjon er slik at Mo i Rana og Sandnessjøen har akutt sykehus med beredskap innenfor indremedisin, kirurgi og anestesi, det har ikke Mosjøen. Det ble for noen år siden fjernet akutt kirurgi tilbudet i Mosjøen, så hvis det f.eks. har vært en ulykke i Mosjøen så blir gjerne de pasientene sendt rett videre til enten Mo i Rana eller Sandnessjøen. Dette kan igjen føre til at liv gå tapt, og det er det som er så farlig hvis man skal begynne å fjerne livsviktige tilbud for pasienter. Som jeg nevnte i innledningen er akkurat dette temaet veldig personlig for meg på grunn av at min mamma nesten døde. Hadde det ikke vært for at hun var så heldig og bodde i Sandnessjøen så hadde nok ikke hun overlevd. Det skal ikke være slik at der du bor avgjør om du skal få livsviktig hjelp eller ikke. En del av den diskusjonen som har pågått har omhandlet at man skal få et stort akutt sykehus på Helgeland, det vil i hovedsak bety at tilbudet om akutt kirurgi vil forsvinne i Sandnessjøen også hvis dette hoved sykehuset blir plassert på Mo i Rana. Men denne utredning har jo ikke som mål å være ferdig før 2025, så som i likhet med flyplassdebatten så kommer dette til å ta mange år. Den har allerede pågått en del år, men om den vil klare å passere 30 slik som flyplassdebatten gjenstår å se.

I intervjuet mitt med Mette Karin Johnsen snakket vi stort sett bare om helse, jeg fikk gode innblikk i hvordan ting fungerer i Sandnessjøen. Hun snakket en del om hvordan pasienter i kommunen blir behandlet, og om problematikken rundt at dette med helse blir styrt av politikk. Det er bestandig et problem når folk med mangelfull kompetanse innenfor et felt skal bestemme hvordan ting skal styres. Men hun nevnte også at siden samhandlingsreformen trådte i kraft så har det blitt et bedre klima mellom sykehuset og kommunen. Men hun tok også opp at det fremdeles er et for høyt fokus på økonomi og for lite fokus på pasientene. Og et av de største problemene er at distrikts sykehusene bygges ned, og man mister viktig kompetanse med denne nedleggingen. Og et enda større problem er at nyutdannede ikke ønsker seg ut i distriktene lengre og man får en kompetansemangel og en mangel på spesialisert på små sykehus. Hun beskrev at stemningen innad i Alstahaug kommune på dette feltet var konfliktfylt, og der man har en bruk og kast metode man bruker med kommunene rundt når man føler at man trenger dem. I intervjuet jeg hadde med Bård Anders Langø snakket vi om hvordan Alstahaug kommune har blitt påvirket av statlige reformer, og der under ble det snakk om en eventuell nedlegging av sykehuset i Sandnessjøen. Han mente også at dette ville få store konsekvenser ikke bare for Alstahaug men også resten av HALD-kommunene. Han beskrev en situasjon i kommunen der det er mye usikkerhet rundt dette med sykehuset, noe som igjen skaper mer fiendtlighet mellom kommunene innad i regionen blant befolkningen. Jeg hadde disse intervjuene i 2015, men allerede da nevnte han at det var store strukturelle endringer på vei, og det er disse endringene vi ser i dag gjennom denne rapporten nevnt ovenfor.

Hva er egentlig samhandlingsreformen? Jo samhandlingsreformen er en reform av helse- og sosialtjenestene i Norge som trådte i kraft i 2012. I korte trekk så ønsker man å oppnå bedre folkehelse og bedre helse- og omsorgstjenester på en bærekraftig måte. Man ønsker å forebygge mer, behandle tidligere og samhandle bedre, tidlig og god hjelp nærmest der man bor. Man ønsker rett behandling til rett tid. Og man ønsker særlig at det skal være et godt samarbeid når ansvaret for pasientene flyttes mellom sykehus og kommuner(Nettartikkel 3). Samhandlingsreformen kom etter Sykehusreformen fra 2002 som fjernet ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene og over til staten. Norge ble da delt inn i fem regionale helseforetak, og Helgelandssykehuset kommer da naturlig nok under Helseregion Nord eller

også kjent som Helse Nord. Målet med Samhandlingsreformen var at man ønsket et bedre samarbeid mellom sykehusene og den aktuelle kommunen, problemet har vært at det har blitt bevilget for lite midler til drift av sykehusene, og de som sitter i de aktuelle kommunene føler seg overkjørte av statlige vedtak som ikke gir mening. Selve meningen med samhandlingsreformen er jo en fin tanke, men når realiteten blir en helt annen så gir det ikke mye mening. Tror det i likhet med mange andre saker er regjeringer og stortingspartier som ønsker å oppnå mi i sin periode, men der det ikke bestandig er helt gjennomtenkt hvordan disse skal utføres i praksis.

Dette vil i likhet med det som jeg skrev om flyplassene på Helgeland ha enorme konsekvenser for den enkelte kommunen. Hvis lokal sykehuset i Sandnessjøen mister sine tilbud så er det mange som kan måtte se seg nødt til å flytte, dette vil da gjelde spesielt dem som er kronisk syke og treng stabil behandling og som ikke har mulighet til å reise langt for denne behandlingen. Og da får man ringvirkningene av at flytter folk så forsvinner enda mer av tilbudet som er. De fleste som driver innenfor dette feltet på Helgeland er rimelig enige i at man ikke kan ha det slik som situasjonen er i dag, tilbudet er for spredt og for dårlig. Men samtidig så er det viktig at de største byene som også skal behandle de mindre tettstedene rundt har det beste tilbudet. Jeg vil egentlig si at ingen av prosjektene de skal undersøke i Helgelandssykehuset 2025 er gode alternativer, det burde aldri være et alternativ å fjerne akuttkirurgi fra et sykehus. Så jeg håper at de som sitter som ansvarlig for dette prosjektet faktisk tar seg tid til å sette seg inn i ulike situasjoner for de som bor i regionene og ikke bare det økonomiske aspektet med alt. Som Mette Karin Johnsen sa i sitt intervju så er det viktigere enn noen gang å se hele mennesket og ikke bare fokusere på økonomi når det kommer til folks helse.

Men igjen i denne debatten så ser vi at det er en økende tendens på Helgeland til å ha lyst på regionsentrering rundt Mo i Rana. Og det er ikke så rart at Rana kommune vinner fram da de der den byen på Helgeland med flest innbyggere, men ønsket til andre som bor på Helgeland er ikke nødvendigvis det samme som det er i Rana kommune. Det har vært et økende fokus på hva man selv kan oppnå i stedet for å fokusere på hva som vil være det beste for hele regionen. Dette er en lei tendens som dessverre går hardest utover de små kommunene rundt om i Norge,

for dette er ikke et spesielt fenomen for Helgeland, denne trenden ser vi i hele Norge. Man ønsker større og mindre antall kommuner, men tenker da gjerne ikke over konsekvensene med å sentrere alt rundt noen større byer. Og som jeg nevnte ovenfor så er det ikke bestandig slik at det er de små byene som er taperne, men ofte gjerne de store som får et enda større økonomisk og administrativt ansvar. Jeg skrev som sagt min bachelor oppgave rundt temaet kommunesammenslåing og bruk av statligtvang i den sammenhengen, selv om det er over 3 år siden jeg skrev min oppgave så ser man fremdeles en økende tendens til at staten vil overstyre det kommunale demokratiet gjennom tvang. Selv om dette er et annet tema enn kommunesammenslåing så vil jeg si det er relevant i den grad at man ser en økende grad av statlig bevilling til en regionsentrering på Helgeland, som igjen fører til misnøye i resten av regionen og det blir trumfet gjennom forslag som har betydning for alle men som egentlig bare har fordeler for noen.

I en artikkel fra 10.mai 2017 i Helg.no har Bjørn Helge Hansen og Hanne Benedikte Wiig tatt for seg «Helgelandssykehuset 2025- anbefaling av utredningsalternativer», der de skriver en del om frustrasjonen rundt denne utredningen. Denne utredningen har som formål å redusere antall alternativer for et nytt Helgelandssykehus. Men i denne prosessen så har man fjernet en del av de alternativene som tidligere har vært aktuelle, sånn som et nytt hoved sykehus i Leirfjord, som da vil ligge midt mellom Mosjøen og Sandnessjøen og ville kunne tilby et bredere tjenestetilbud enn det som er i dag. De skriver i debattinnlegget at «På tross av rapportens svakheter slår den fast at lokalisering av sykehus til Rana er den mest usentrale av de fem foreslåtte»(nettartikkel 4). Men selv om rapporten slår dette fast så er det fremdeles Rana som står fremst i kampen for å få det nye sykehuset. Dette er igjen et veldig godt eksempel på ildsjeler som kjemper en kamp ikke bare for sin hjemkommune men faktisk for hele regionen. Jeg tenker at det er bra at det blir stilt spørsmålstegn med en rapport som oppleves mangelfull og lite inkluderende.

Jeg har så godt som mulig forsøkt å belyse problemstillingene rundt Helgelandssykehuset, det er vanskelig å være nøytral i en sak som kan ha enorme konsekvenser for befolkningen på Helgeland. Det er på mange måter bra at de skal gjennom en lang betenkingsprosess før noe blir bestemt, nå er ikke akkurat Helgeland kjent for at ting går raskt og smertefritt. Men det er vel et ganske vanlig fenomen at man kjemper for sine hjertesaker, og at man sloss for sin

hjemplass. Dette kan knyttes opp til autonomi verdien, her kommer autonomien inn gjennom at man ønsker frihet fra statlig styring, selv om sykehusene i dag er underlagt staten, så er det fremdeles de individuelle kommunene som er ansvarlige for å ivareta sykehusene, og man får da gjennom samhandlingsreformen et forsøk fra statens side å kontrollere hva de enkelte kommune skal gjøre uten at de nødvendigvis får de nødvendige midlene til å gjennomføre de statlige målene.

5.4 Alstahaug kommune og resten av Helgeland

Innenfor regionene på Helgeland har det i mange år pågått en slags konkurranse mellom de store byene. Det har vært et høyt fokus på hva den enkelte kommune kan oppnå, nesten på bekostning av andre kommuner. Dette er et elsk/hat forhold, der de samarbeider med hverandre når de trenger noe fra den andre parten. Bård Anders Langø beskrev forholdet mellom kommunene som preget av intern strid, uro og interne kamper, dette er noe som også gjenspeiles i det jeg har skrevet ovenfor. Det er ikke bare fra Alstahaug sin side at det ofte er uenighet, det gjelder alle de involverte kommunene. Men hvorfor er det slik at konfliktnivået på Helgeland er så høyt?

En forklaring for dette kan være for mye statlig styring, som nevnt ovenfor har nå Mo i Rana fått tildelt storflyplassen på Helgeland, det vil bevilget 1,47 mrd. Kr til dette prosjektet. Dette kan nesten regnes som et spark i ansiktet på de som i nesten 30 år har jobbet for flyplass prosjektet på Helgeland, deres stemme har ikke blitt hørt i denne debatten og et forslag som faktisk er ganske lite populært innenfor regionen har blitt trumfet gjennom. Gjennom en form for overstyring fra staten så har man skapt misnøye og en høyere grad av konflikt mellom partene, det blir rett en slett en kamp om godene. Jeg tror at for å best kunne løst denne konflikten ville nok vært en form for folkeavstemning, der ville man fått klart frem befolkningens meninger rundt de aktuelle temaene, dette kan oppfattes som en rotete ordning

men vil i grunn og bunn være den mest demokratiske når realiteten er at dette er noe som bærer nesten 80 000 mennesker.

Et problem som er kommet ut av det høye konfliktnivået er at Norland fylkeskommune ikke tar regionene på Helgeland særlig seriøst lengre, dette ble nevnt av Bård Anders Langø i vårt intervju. Grunnen til dette er at hver gang det kommer opp et forslag til fylkeskommunen fra en kommune så jobber gjerne de andre kommunene rundt mot dette forslaget, og det virker da useriøst. Så man kan jo si at de på mange måter skyter seg selv i foten med denne konstante politiske kranglingen. Et av eksemplene som ble nevnt var Veipakke Helgeland som ble lagt fra på 1990-tallet, der det ble sendt et forslag til fylkeskommunen men det var så mye uenighet mellom de aktuelle kommunene at det ble ikke noe av. Det blir derfor nesten litt komisk når Bård Anders Langø snakker om at de har et ordførernettverk som møtes 3 ganger i året, der det er ordførere fra 18 kommuner, men der det ikke blir tatt opp uenigheter for å beholde den politiske roen på Helgeland. Han snakket veldig positivt om dette samarbeidet å, de samarbeider godt sammen og det er snakk om en sammenslåing av regionene på Helgeland, så lenge de ikke tar opp konfliktområder.

I lille Alstahaug kommune så var det i desember 2015 43 aktive samarbeidsavtaler med andre kommuner. Dette er et enormt antall avtaler for en så liten kommune, noe som også gjenspeiles i at samarbeidet føles rotete. Dette kan trekkes opp til det ene forskningsspørsmålet mitt om hvilke strategier ordføreren og andre instanser i kommunen har for samarbeid i regionen, det har et ønske om et godt samarbeid med de andre kommunene, men at fremgangsmåten antagelig ikke er helt den rette. Det ville i en stor kommune som Tromsø vært mer logisk hvis antallet var så høyt, men realiteten er at Tromsø kommune faktisk har færre samarbeidsavtaler enn Alstahaug kommune. Jeg spurte direkte om det var noen på rådhuset som kunne liste opp alle avtalene, fikk et flir tilbake og til svar at jeg kunne få det tilsendt senere, fikk listet opp noen av de litt større avtalene sånn på stående fot. Dette er litt urovekkende, man burde ha såpass kontroll på hvilke aktive avtaler man har gående at man til en viss grad kan liste dem opp. Dette kan igjen trekkes opp mot den følelsen av mangel på seriøsitet som fylkeskommunen kanskje sitte med. Bård Anders Langø snakket allerede når jeg intervjuet han i 2015 om at disse samarbeidsavtalene måtte gjennomgås på nytt, i et forsøk på å gjøre det mer organisert og

ryddig. Men også for å skape et mer helhetlig bilde av hvordan Alstahaug kommune ønsker å samarbeide med resten av regionen.

Det som er litt merkelig på Helgeland er at samarbeidet mellom regionene beskrives som veldig bra og produktivt, her er det til og med snakk om en mulig sammenslåing til en region. Mens konfliktene som er på Helgeland mer går mellom kommunene, dette er de samme kommunene som er innenfor samme region men de har et høyere konfliktnivå når de står som en enkelt enhet. Hvorfor er det slik? Det kan komme av at når man står som en enkelt enhet fremfor en samlet enhet så tenker man på sitt eget beste fremfor andres. Det blir viktigere å beskytte sine egne interesser fremfor felleskapet, og man vil gjennom denne tankegangen få et økt konfliktnivå. Men hvordan kan man eventuelt få ned dette konfliktnivået? Det er ikke lett å si hva som skal til for å få ned konfliktnivået på Helgeland, som jeg nevnte ovenfor fungerer det godt med dette ordførernettverket som er på Helgeland i dag, der blir viktige tema innenfor regionen tatt opp, men samtidig når man drar tilbake til sin kommune så starter «skitkastingen» igjen. Man er veldig flink å rakke ned på andre, Bård Anders Langø beskrev det som «bygdedyret», men man feirer ikke i de individuelle seierne de enkelte kommunene har. Sånn som nå når Mo i Rana får ny flyplass, det er veldig lett også for meg å føle negativt rundt dette emnet fordi det kan få store konsekvenser for Alstahaug kommune, men samtidig så burde man ikke være så rask med å rakk ned på andre kommuners seiere, man burde heller feire med dem og jobbe videre for at sin egen kommune skal oppnå gode resultater. Man kan tenke seg at hvis en kommune kanskje jobbet mer aktivt for seg selv og ikke hadde så mye fokus utover ville kunne oppnå de resultatene de ønsker. Problemet for Alstahaug er at det er en relativt liten kommune og de er faktisk avhengige av støtte fra de større kommunene rundt for å få gjennomslag for sine kampsaker.

Så hva kan Alstahaug kommune gjøre for å senke konfliktnivået mellom de andre kommunene? Jeg tror at på mange måter burde Alstahaug innta en mer nøytral rolle, der de så klart skal jobbe hardt for sine kampsaker, men kanskje holde seg for god til å velge side når de andre kommunene rundt har konflikter seg imellom. Jeg tenker at mer fokus innad i kommunen ville nok ikke vært bortkastet, for det er ikke til å legge skjul på at det har vært en del interne konflikter innad i kommunen, både innad i partiene som sitter i posisjon men også i andre

kommunale instanser. Grunnen til at jeg vet at det er en del interne politiske konflikter i Sandnessjøen er at jeg selv var aktiv i et ungdomsparti når jeg bodde i Sandnessjøen, og jeg kjenner mange som fremdeles er aktive i det politiske miljøet, og selv om jeg ikke bor der lengre så holder jeg meg oppdatert på hva som skjer. Det er uansett ikke uvanlig at det er politiske konflikter innad i en kommune, men det er noe med å holde visse ting internt og ikke brette det ut i media. Dette er igjen med på å skape et inntrykk av at kommunene på Helgeland ikke er seriøse aktører, og det er veldig synd for kommunene. Men jeg tror fremdeles at hvis de aktuelle aktørene fokuserer mer innad i sin kommune så vil mye av konfliktnivået på Helgeland dempes. Kan tenkes at hvis man er fornøyd med egen innsats at man vil føle mindre behov for å rakke ned på andre.

Gjennom sykehusdebatten som kommer til å florere nå de neste årene så vil man nesten garantert se et økt konfliktnivå igjen på Helgeland. Ingen ønsker å komme ut som taperne i denne kampen, men her tenker jeg at det i hovedsak ikke handler om hva kommunene klarer å tilegne seg av midler og tjenester, men faktisk befolkningens liv og helse. Hva kan så gjøres for at man skal få en rettferdig debatt og fordeling av midler? Det at det nå er satt ned et utvalg som skal gjennomgå de ulike utredningsalternativene er vel og bra, men hvis man ser på hovedmålene for mandatet til dette utvalget så er det veldig mye fokus på økonomi (nettartikkel 2). Så igjen virker det som at fokuset på økonomi overstyrer fokuset på pasientene og brukerne. Det er litt av problemet i forvaltnings Norge, det er for høyt fokus på effektivitet og økonomi at man til tider glemmer brukerne oppi alt. Nå når jeg har drevet å samlet inn data rundt dette feltet har jeg savnet en debatt innlegg fra de som faktisk jobber innenfor feltet, det er mye meninger i alle retninger men lite fra de som faktisk jobber på sykehusene. Jeg leste i en artikkel at grunnen til dette antagelig var at de som jobbet på sykehusene var redde for å si sine meninger offentlig i frykt for å bli stemplet som sviker av sin arbeidsplass. Jeg tenker at Norge skal være et demokrati der ytringsfrihet er noe man forventer uansett hvilken type jobb man har, det burde være en selvfølge at man kan si noe om sin arbeidsplass uten frykt for sanksjoner fra gitt arbeidsplass eller kolleger. Jeg håper at det i tiden fremover vil komme flere innspill fra leger, sykepleiere, ambulansearbeider og andre som jobber innenfor helsevesenet på Helgeland, og som i stor grad vil føle på kroppen utfallet av denne utredningen. Det er disse som virkelig sitter

med den beste kompetansen for å si noe om hvordan fordelingen burde være og hva de trenger for å kunne yte best og tryggest mulig service til sine brukere.

5.5 Regionsentrering på Helgeland

Hva betyr regionsentrering? Jo det betyr en sentrering av makt og tjenester på et sted innenfor en region. Dette er et fenomen vi kan se igjen i hele Norge, der de større byene innenfor en gitt region blir gjort til senter for all administrativ organisering og gjerne også tjenesteytelser. Det som skjer på Helgeland i dag, som består av tre regioner, er at det er en økende grad av regionsentrering mot Mo i Rana, det kan du se gjennom de eksemplene jeg har nevnt i analysekapittelet mitt. Helgeland er et relativt stort geografisk område i Nordland fylke, og det vil kunne være problematisk for befolkningen å komme seg til regionsentre, men det er fremdeles geografisk mulig å gjennomføre en slik sammenslåing. Samtidig så kan det være en fordel med et regionsenter på Helgeland, gjennom at man har en plass og forholde seg til og man vil få bedre tjenester i dette området. Det vil også være lettere for regionen som helhet å stå samlet i de viktige sakene, sånn som sykehus og flyplass. Som jeg nevnte ovenfor så er faktisk samarbeidet mellom regionene på Helgeland ganske bra, mens samarbeidet mellom de enkelte kommunene ikke bestandig fungerer like bra. Det kan være vanskelig å forstå hvorfor, tror ikke det er noen annen grunn enn at man i regions samarbeid har andre mål enn når man representerer sin egen kommune. Når man representerer en region så representerer man ikke lengre bare egne interesser men interessene til fellesskapet. Jeg skal ikke male dette samarbeidsforholdet for rosenrødt, fordi de har konflikt områder innenfor regionene å, men de er ikke så tydelige som når man kommer ned på kommunenivå.

Men nå er det slik at gjennom de eksemplene jeg har nevnt ovenfor ser en økende trend til en regionalentrering mot Mo i Rana og regionen Indre-Helgeland. Hvis denne trenden forsetter så vil mange av små stedene rundt om på Helgeland kunne miste viktige tilbud og arbeidskraft. Men samtidig så er det på mange måter selvsagt at Mo i Rana er den byen på Helgeland som

skal ha det beste tilbudet, da de er den fjerde største byen i Nord-Norge og den største byen på Helgeland. Dette betyr ikke at de andre kommunene rundt skal miste sine tilbud til fordel for Mo i Rana, det burde egentlig tvert om bety at man styrker tilbudene rundt om på Helgeland for å lette på trykket mot Mo i Rana. Det er ikke et alternativ i dagens debatt, i dag handler det mest om hvem som kan få det største stykke av kaka. Men akkurat dette med regionsentrering ser man igjen i hele Norge, det blir av mange oppfattet som er forsøk på å legge ned distriktene. Man kan trekke denne tråden helt til nasjonalt plan der man mer og mer ser at ting legges til de større byene og distriktene tømmes for folk og tilbud, spesielt her i Nord-Norge ser man denne trenden der det blir bevilget lite penger til samferdsel og andre viktige velferdsprosjekter. Og det har blitt mer og mer overstyring fra statens side. På mange måter kan man forstå hvorfor, i likhet med konfliktene på Helgeland så er dette ganske vanlig rundt om i Norge, de mindre kommunene vil ikke slå seg sammen med de større og man ønsker egentlig ikke naboen noen form for hell og lykke. Jeg synes på noen hvis dette er bra, ting tar alt for lang tid i Norge, alt skal planlegges og diskuteres opp og ned massevis av ganger mens man egentlig ikke får noe ut av det annet enn at man får kranglet litt med nabokommunen. Man har dette med pisk og gulrot perspektivet, der det blir sanksjoner mot kommuner som ikke klarer å bli enige med hverandre mens de som klarer å samarbeide og bli enige da får positive godtgjørelser gjennom f.eks. økt økonomisk støtte til et kommunalt prosjekt. Men samtidig er det ikke en positiv trend at staten i større grad bryter inn i lokale konflikter, man vil da kunne ende med utfall man ikke hadde ønsket i det hele tatt. Nå har denne overstyringen allerede skjedd på Helgeland, staten har etter 30 års kamp om flyplass bestemt at den skal ligge på Hauan i Mo i Rana. Men samtidig har de ikke kommet med noen klare svar på hvordan det blir på resten av Helgeland, annet enn at de har sagt at Mosjøen skal få beholde sin flyplass. Men hva med flyplassene i Sandnessjøen og Brønnøysund? Det er som sagt ikke kommet noe svar på hva som skal skje med disse flyplassene, det vil antagelig ikke komme noe svar heller før planleggingsperioden starter, men det er noe med å leve med uvissheten. Denne uvissheten skaper uro i kommunene, det skaper også uro i arbeidsmarkedet, i ytterste konsekvens av dette kan det være at noe av næringslivet trekker seg ut av Alstahaug kommune.

Hva vil skje hvis de tre regionene på Helgeland blir gjort om til en? Det er ikke noe fasitsvar på akkurat dette, men med bakgrunn i hvordan det politiske klimaet på Helgeland er akkurat nå

så tror jeg ikke det ville vært en god løsning. Med tiden vil kanskje den misnøyen som rår over Helgeland roe seg og man kan igjen snakke om en sammenslåing av regionene. Ved en eventuell sammenslåing av regionene så vil man trenger et regionsenter, og dette vil da naturligvis være på Mo i Rana. Men akkurat dette om de burde eller ikke burde slå seg sammen synes jeg faktisk burde være opp til folket som bor i regionene, der det kanskje burde holdes en form for folkeavstemning. Bård Anders Langø var positiv til en slik regional sammenslåing, han mente det ville skape en mer sammensveiset og organisert region. Nå er det også snakk om et rimelig avgrenset område i Nord-Norge, det er egentlig rart at det i det hele tatt er tre regioner.

5.6 Fremtiden på Helgeland

Fremtiden på Helgeland er ganske lys, det er et område i vekst både når det kommer til næringsliv og befolkningsøkning. Bare turistnæringen på Helgeland har økt kraftig de siste årene fordi de har vært flink å promotere seg selv utad, og når det kommer til turistene så jobber kommunene sammen for å kunne tilby gode og spennende opplevelser. Akkurat dette med turisme er et litt spennende samarbeidsområde fordi det er igjen en slags konkurranse bare at her står Helgeland samlet mot Vesterålen og Lofoten. Synes det er veldig bra at selv om det er mange politiske konflikter på Helgeland, så kan de gå samlet inn for å promotere sin lille del av landet.

Helgeland har vært så heldig å få til mange gode samarbeidsavtaler innenfor olje- og gassnæringen, noe som igjen skaper arbeidsplasser og tilflytning av folk. Det har vært en stor satsning i Alstahaug kommune på akkurat dette feltet og man har som kommune tjent godt på dette ikke bare økonomisk men også gjennom at Widerøe åpnet for flere direkteruter slik at det ble lettere for arbeiderne å komme seg til og fra. Men om denne utviklingen vil fortsette hvis Stokka lufthavn blir lagt ned er tvilsomt. Det er derfor en nødvendighet for Alstahaug kommune å beholde sin flyplass slik at de kan fortsette med næringsutviklingen. Nå har oljenæringen i Norge fått seg en kjempe knekk de siste årene, og det har også gått ut over Alstahaug kommune og Basen, som den kalles, også fått merke. Det har vært mange oppsigelser, men i den siste tiden så har man sett et lite oppsving i markedet igjen og folk begynner å få jobbene sine tilbake.

Jeg tror at hvis helgelendingene starter å fokusere mer på de positive tingene med hverandre og er flinkere til å applaudere hverandre når noen gjør det bra, så vil det litt anspente politiske klimaet muligens bedre seg. Det blir som med alt annet i livet, folk responderer bedre på ros enn kritikk. Jeg tror også at hvis man starter å fokusere mer på fellesskapet å ikke så mye på hva da kan oppnå som en enkelt enhet så vil man også muligens kunne se at det politiske samarbeidet på Helgeland blir bedre. Nå mener jeg det ikke slik at man skal gå rundt å være over entusiastiske med hverandre, man skal så klart fremdeles ha debatter og diskusjoner og man skal være sunt kritiske til hva de andre kommunene gjør, men måten det gjøres på i dag funker tydeligvis ikke. Det er for mye skitkasting i media, det er for mye korridorsnakk og det er for mye svartmaling av «konkurrent-kommunen». Det er ikke uten grunn at Helgeland kalles for Nord-Norges svar på Balkan. Uten å virke for optimistisk så tror jeg at Helgeland kommer til å fortsette å blomstre i årene fremover, spesielt hvis kommunene begynner å fokusere mer på fellesskapet.

6 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å belyse ulike områder av interkommunalt samarbeid på Helgeland. Jeg har holdt fokuset på Alstahaug kommune og kommet med en del krass kritikk av konfliktområdene som er på Helgeland. For å oppsummere oppgaven på en god måte så blir jeg kronologisk å gå gjennom de ulike punktene jeg har skrevet. Og så vil jeg avslutte med å komme med en konklusjon på både problemstillingen min og på forskningsspørsmålene mine. Jeg kommer til å avslutte oppgaven med å nevne noe mulige forsknings muligheter videre.

6.1 Oppsummering

Jeg startet analysedelen av oppgaven med å gå gjennom flyplassdebatten som er på Helgeland. Der jeg skrev mye om hvor stor uenighet det er rundt dette med at Mo i Rana nå har fått tildelt

storflyplassen på Helgeland. Et viktig poeng her er ikke at folk er imot at storflyplassen skal ligge på Hauan, men heller at det blir gjort på bekostning av de andre småflyplassene. Dette er med på å skape stor usikkerhet på Helgeland, spesielt i sammenheng med ambulanseflynettverket. Og det folk spesielt i Alstahaug er redd for er at Stokka lufthavn skal bli lagt ned. Konsekvensene av en slik nedleggelse vil være katastrofale for kommunen, som er i en oppblomstringsfase når det kommer til olje- og gassnæringen. Man vil med en slik nedleggelse miste en viktig del av samferdselstilbudet i Alstahaug kommune. Dette er en debatt som har pågått i snart 30 år.

Jeg skrev så en del om HALD-kommunene, dette er da en samarbeidsavtale mellom Herøy, Alstahaug, Leirfjord og Dønna kommune. Det er et ganske unikt interkommunalt samarbeid som til en stor grad fungerer veldig positivt. De har en felles økonomi styring, men samtidig så er det Alstahaug kommune som drar mye av det økonomiske lasset når det kommer til dette samarbeidet. Disse fire kommunene har diskutert en mulig sammenslåing, men da må det utbedres bedre strukturelle grenser for hvordan denne type kommune skal styres. Litt av problemet i dag er at Alstahaug kommune sitter som en passiv eier som betaler regningene for en del av de tjenestene som tilbys i disse kommunene.

Jeg gikk så videre til debatten rundt Helgelandssykehuset. Her var litt av fokuset på utredningsplanen «Helgelandssykehuset 2025», som da er en utredningsplan for hvordan sykehusstrukturen på Helgeland skal bli i fremtiden. Der blant annet et av alternativene er å beholde løsningen som er i dag. Det er allerede en stor debatt rundt hvor en eventuell lokalisering av dette hoved sykehuset skal ligge, og Mo i Rana er så klart et av alternativene. Her brukte jeg en del plass på å diskutere konsekvensene av nedleggelse av akuttkirurgi tilbudet som er i Sandnessjøen, som også er ett av alternativene. Som jeg har nevnt tidligere i oppgaven så står dette med sykehus meg veldig nært da jeg har opplevd på nært hold hvor viktig det er å ha et lokalt tilbud som er bra nok. Mette Karin Johnsen snakket mye i sitt intervju om hvor viktig det er å se hele mennesket og ikke bare tenke økonomi, og jeg er helt enig. Man kan ikke vurdere folks liv og helse opp mot hva det kommer til å koste. Jeg skriver også en del om hvordan kommunene og regionene blir påvirket av de statlige reformene.

Jeg startet deretter med å skrive om hvordan Alstahaug kommune samarbeider med resten av Helgeland. Der vi kan se at det ligger et ganske kraftig konkurranseforhold i bunnen, kommunene på Helgeland ønsker i stor grad å jobbe for sin kommune men de tenker ikke nødvendigvis på fellesskapet, de jobber hardt for å tilegne seg goder som ikke nødvendigvis gagnar alle. Man har sett en økt grad av statlig styring når det kommer til kommune Norge generelt, men nå senest på Helgeland gjennom at Mo i Rana fikk innvilget storflyplassen. Samarbeidet på Helgeland er preget av uro mellom de enkelte enhetene, og dette har ført til at de ikke blir ansett som en seriøs aktør av Nordland Fylkeskommune, også på grunn av denne uroen så har man mistet mulige avtaler med Fylkeskommunen. Det som er rart på Helgeland er at regionene samarbeider veldig bra med hverandre mens de enkelte kommunene ofte har store konfliktområder seg imellom. Alstahaug kommune har et enormt antall samarbeidsavtaler med kommunene rundt om i regionene, hele 43, det er veldig mange med tanke på hvor liten kommunen er. Som jeg skrev i denne delen så tror jeg at Alstahaug kommune vil tjene på å innta en mer nøytral rolle i de ulike konfliktene på Helgeland, de skal fremdeles stille kritiske spørsmål og debattere men holde seg for god til skitkasting og baksnakking i media.

Man kan se en regionsentrering på Helgeland i dag, der veldig mye av de offentlige midlene og tjenestene blir flyttet til Rana kommune. Det er som sagt et ganske godt samarbeid mellom regionene på Helgeland, og det har vært snakk om sammenslåing til en region. Dette er da geografisk mulig selv om man finner både fordeler og ulemper med å måtte ha et regionsenter. En av fordelene er at man i lettere grad kan fronte noe samlet som region og dermed igjen fremstå som en seriøs aktør for Fylkeskommunen, ulempene er at man fort kan miste en del av tilhørigheten sin. Selv om ingen i dag sier at de er fra indre eller ytre Helgeland, de fleste sier bare at de er fra Helgeland og stedsnavnet man er fra. Men som jeg skrev så tror jeg ikke det er en god løsning i dag med tanke på de høye konflikt nivået det er mellom kommunene innad i regionene. Jeg tror det er best å avvente og håpe på en demping av debattering og konflikter.

Jeg beskrev fremtiden på Helgeland som ganske positiv, dette er fordi jeg er ganske positivt innstilt til Helgeland og jeg tror de kan utrette mye hvis de bare øker positiviteten til hverandre

noen hakk. Som jeg skrev så responderer folk flest bedre på ros enn på kritikk, og jeg tror dette også gjelde for kommunene på Helgeland. Man har de siste årene sett en positiv befolkningsvekst på Helgeland og spesielt i Alstahaug kommune. Og noe som jeg nevnte som spesielt positivt var det fine samarbeidet kommunene har rundt turistnæringen på Helgeland, de har virkelig satset hardt på å bli det nye turistmålet i Nord-Norge. Olje- og gassnæringen har blomstret opp i Alstahaug kommune, selv om hele næringen de siste årene har hatt en nedgang så er det nå begynt å vise tegn til at det går oppover igjen og folk begynner å få tilbake jobbene sine. Jeg tror at hvis man forsøker å applaudere hverandre mer og fokuserer mer på de positive sidene med nabokommunen så vil man oppleve at konfliktnivåene vil synke.

6.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen min er

- Hvordan og i hvilken grad er det regionale samarbeidet og samhandlingen på Helgeland, med fokus på Alstahaug kommune, påvirket av statlige reformer som Sykehusreformen fra 2002 og andre større reformer som innebærer satsing på et regionsenter?

Jeg har i oppgaven forsøkt å belyse ulike sider av hvordan både Alstahaug kommune og regionene på Helgeland blir påvirket av ulike statlige reformer. Jeg har kommet frem til gjennom intervjuene min at Alstahaug kommune har opplevd at gjennom samhandlingsreformen så har det blitt bedre klima mellom kommunen og sykehuset. Men det er et for høyt fokus på økonomi og for lite fokus på menneskene i kommunene. Ut ifra det jeg har skrevet i oppgaven så kan man se at det er et forsøk på snik regionalisering på Helgeland, spesielt gjennom at Rana kommune nå har fått den nye stor flyplassen på Helgeland. Gjennom dette har staten åpnet for en regionaliseringsprosess mot at man ønsker å samle Helgeland til en region, og gjennom dette gjøre Mo i Rana til regionsenter. Det man kan se ut ifra oppgaven er at de store konsekvensene ennå ikke er kommet, men med den trenden som vises nå så vil det kunne bli enorme konsekvenser for Alstahaug kommune. De lever fremdeles i usikkerhet rundt om de får beholde sin flyplass og det er også nå usikkerhet rundt om de får beholde det sykehuset med det tilbudet som er i dag. Bård Anders Langø var ganske tydelig på at en

nedleggelse av begge disse institusjonene vil medføre store konsekvenser for Alstahaug kommune, ikke bare økonomiske men også det at befolkningen ikke lenger ønsker å bo i en kommune som ikke kan tilby de tjenestene lengre. Det er noe med utrygghet rundt å miste et akuttkirurgitilbud og at man har i bakhodet at det vil være over 2 timer til nærmeste sykehus med dette tilbudet. En annen ting er at hvis flyplassen blir lagt ned i Sandnessjøen så mister de antagelig ambulanseflynettverket, dette skaper utrygghet i kommunen, og mange vil nok flytte på grunn av dette. Som jeg har nevnt flere ganger i oppgaven så er det et høyt konfliktnivå mellom kommunene på Helgeland, og spesielt mellom byene Mo i Rana, Mosjøen og Sandnessjøen. Dette påvirker det regionale samarbeidet og samhandlingen, og en del av grunnen til at det blir påvirket er på grunn av overstyring fra staten. Jeg nevnte ovenfor at jeg ikke egentlig er negativ til en regionalisering på Helgeland, og jeg tror med tiden så vil nok innbyggerne også kanskje være klar for at Helgeland blir en samlet region i stedet for tre separate. Jeg nevnte også i oppgaven at selv om forholdet mellom kommunene kanskje er noe kjølig til tider, så er faktisk samarbeidet mellom de ulike regionene ganske bra. Jeg vet ikke om Alstahaug kommune kommer til å merke så mye til at Mo i Rana eventuelt blir regionalsenter på Helgeland, men de vil definitivt merke det hvis deres velferdstilbud blir fjernet til fordel for at regionalsenteret skal ha alt. Samarbeidet i dag er preget av uro og konflikter, og det er mye skitkasting i media frem og tilbake mellom kommunene. Og som du kanskje har skjønnet så gir ikke helgelendingen seg med debatten selv om det har begynt å nærme seg 30 år.

Forskningsspørsmålene min er

- Hvordan samhandler Alstahaug kommune med kommune rundt om statlige reformer?
- Hvilke strategier har ordføreren og andre instanser(kommunestyret, regionråd) i Alstahaug for samarbeidet i regionen?
- Hvilke konsekvenser har sentralt initierte større reformer hatt på Alstahaug kommune?

Alstahaug kommune har som sagt 43 samarbeidsavtaler med kommunene rundt i regionen, disse gjelder alt fra skolestruktur til sykehus. Alstahaug har et unikt samarbeid gjennom HALD-kommunene, der de samhandler om økonomi og velferdstjenester som legevakt og barnevern. Dette med barnevernet har vært noe rotete da Alstahaug kommune har betalt for en

tjeneste i Leirfjord kommune som de egentlig ikke har hatt noe innsyn i. De har på Helgeland noe som heter ordførernettverket som da består av 18 kommuner fra Helgeland og de møtes 3 ganger i året, disse har et veldig godt samarbeid med hverandre og gjennom dette nettverket blir det tatt opp viktige temaer som omhandler hele Helgeland. De tar dog ikke opp uenigheter for å klare å holde en god tone med hverandre.

Når det kommer til strategier innad i Alstahaug kommune så er HALD-samarbeidet hovedpunktet deres. Dette er et viktig samarbeid og som jeg nevnte under konklusjonen til problemstillingen et ganske velfungerende et, selv om det har små ting som kunne vært forbedret. Dette er nok et samarbeid som vil vare i lang tid, og det er som nevnt ovenfor snakket om en mulig sammenslåing. Dette samarbeidet og de strategiene de har seg imellom blir stadig bedre og bedre, med litt mer organisering og midler så kunne dette blitt en veldig fin sammenslått kommune.

De store konsekvensene for Alstahaug kommune har ikke kommet ennå så det vil være vanskelig å si nøyaktig hva som vil være utfallet. Men hvis de planene som er i sving nå blir en realitet så vil det få enorme konsekvenser for Alstahaug kommune. Spesielt dette med nedlegging av flyplass og sykehustilbud. Realiteten er at hvis dette blir gjennomført enten den ene eller begge delene så vil nok Alstahaug oppleve ikke bare en befolkningsflukt men også en kompetanseflukt. Befolkningen ønsker ikke å bo i en kommune som ikke tilfredsstiller deres krav og behov, og de med kompetansen til å drive innenfor helse og omsorg vil heller flytte seg til andre steder.

6.3 Videre studie

Det er masse man kan studere videre innenfor dette feltet. Jeg håper noen tar opp stafettpinnen og skriver mer om Nord-Norge og konsekvensene av statlig styring i distriktene. Skulle jeg skrevet denne oppgaven igjen i dag så er det en del jeg ville ha endret. Jeg ville nok flyttet fokuset fra regionalisering og mer over på statlig styring av kommunene i de nordnorske distriktene. Men hvis man vil jobbe mer med denne oppgaven vil jeg absolutt anbefale å kanskje

intervjue flere fra andre kommuner, ikke nødvendigvis ha fokus på Alstahaug kommune men heller Helgeland som region.

6.4 Etterord

Jeg føler på mange måter ikke at jeg har kommet helt til bunns i det jeg ønsket da jeg startet dette prosjektet. Jeg tror at jeg gjorde det veldig vanskelig for meg selv med å snevre inn oppgaven for mye, for det er den følelsen jeg sitter med i dag. Jeg skulle nok ha stolt på magesfølelsen min før jeg startet prosjektet å ikke hørt så mye på hva andre ville at jeg skulle skrive. Jeg vet at oppgaven er alt for kort, men det er begrenset hvor mange sider jeg klarer å skvise ut av et for snevert prosjekt. Jeg er veldig fornøyd med intervjuene mine, og jeg føler at jeg fikk mye ut av å intervju de jeg gjorde, men som jeg nevnte i innledningen så skulle jeg nok valgt et annet tidspunkt å utføre intervjuene på. Jeg håper du som leser har fått et inntrykk av hvordan den interkommunale situasjonen er på Helgeland i dag, og at jeg ikke har vært for negativ, jeg har i stor grad forsøkt å belyse positive sider ved de sakene jeg har tatt opp. Og jeg håper ikke du sitter igjen med en følelse av at helgelendingene er tverre og vanskelige folk, for det er de virkelig ikke, de er bare veldig engasjerte og klarer ikke helt å gi slipp på en sak når de først har bestemt seg.

7 Litteraturliste

Bøker:

- Baldersheim, Harald & Larence E. Rose(2005): *Det kommunale laboratorium: teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*. Bergen: Fagbokforlaget
- Jacobsen, Dag Ingvar(2014): *Interkommunalt samarbeid i Norge: Former, funksjoner og effekter*. Bergen: Fagbokforlaget
- Jacobsen, Dag Ingvar(2009): *Perspektiver på Kommune-Norge: en innføring i kommunalkunnskap*. Bergen: Fagbokforlaget

Internettartikler:

- Nettartikkel 1: Thonhaugen, Markus & Benjamin Fredriksen(2016, 15.mars): *Nabokrangelen som ble til flyplasskrig* .[Lest 11.05.17] Hentet fra:
https://www.nrk.no/nordland/xl/nabokrangelen-som-ble-en-_flyplasskrig_-1.12850939
- Nettartikkel 2: Helgelandssykehuset 2025. [Lest 10.05.17]Hentet fra:
<https://helgelandssykehuset.no/om-oss/helgelandssykehuset-2025>
- Nettartikkel 3: Samhandlingsreformen i kortversjon. [Lest april 2016] Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helse--og-omsorgstjenester-i-kommunene/samhandlingsreformen-i-kortversjon1/id650137/>
- Nettartikkel 4: Hansen, Bjørn Helge og Hanne Benedikte Wiig (2017, 10.mai): *Sykehus for hele Helgeland?*[Lest 10.05.17] Hentet fra:
<https://www.helg.no/debatt/leserbrev/helgelandssykehuset/sykehus-for-hele-helgeland/o/5-24-190461>
- Nettartikkel 5: Kåre Bergsnev, Roy Otto Solvang og Jørn Tore Aavik(2017, 15.mai): *Det er ytterst beklagelig at redaktøren ikke holder seg til fakta når en sak skal*

kommenteres på lederplass.[Lest 15.05.17] Hentet fra:

<https://www.helg.no/nyheter/leserbrev/flyplass/det-er-ytterst-beklagelig-at-redaktoren-ikke-holder-seg-til-fakta-nar-en-sak-skal-kommenteres-pa-lederplass/o/5-24-191979>

